

Debatti

Tuottajat Matti Kankare, Antti Lehmusvirta, Soili Semkina

Debattikirjoituksia voi lähettää sähköpostilla: kl.mielipide@almamedia.fi

Omalla nimellä julkaistavien tekstien ohjeitus on noin 2500 merkkiä. Kauppa-lehti pitää itsellään oikeuden tekstien lyhentämiseen ja stilisoimiseen. Kirjoituksista ei makseta palkkiota eikä niitä palauteta.

Opetusministeriön virheitä ei saa toistaa tki-lisärahoituksen jaossa

Tiedepolitiikassa on opetus- ja kulttuuriministeriön johdolla tehty merkittäviä virheitä. Toistaiseksi mikään ei viittaa välttämättömään suunnanmuutokseen, kirjoittaa Jukka Westermarck.

● Puheenvuoro

Suomen tulevaisuuden menestys perustuu korkeaan osaamiseen ja siihen perustuvaan tuotekehitykseen. Koska näiden ehtona on korkeatasoinen Suomessa tehty tiede ja tutkimus, olisi ratkaisevan tärkeää, että parlamentaarisesti sovittu tutkimus-, kehitys- ja innovaatiolisärahoitus suuntautuisi tieteemme kansainvälisen tason nostamiseen.

Yksittäisten tutkijoiden julkaisujen yhteenlasketut viittaukset toimivat mittarina kunkin tutkijan tutkimustuotannon laatuun. Laajennettuna yhdestä maasta olevien tutkijoiden keräämiä viittauksia voidaan käyttää yhtenä indikaattorina koko maan tieteen laadusta. *Clarivate*-yritys julkaisee vuosittain maakohittaisen tilaston siitä, kuinka monta tutkijaa kustakin maasta on valikoitunut heidän eniten viittauksia keränneiden tutkijoiden ”highly cited” -luettelonsa. Vaatimuksina listalle pääsemiseksi on se, että tutkija siijoittuu ylimmän yhden prosentin joukkoon viittauksissa omalla tutkimusalallaan ja lisäksi läpäisee tarkan asiantuntija-arvion.

Tämän vuoden tilastossa ”highly cited” -luetteloon meritiin Suomesta 16 tutkijaa. Muista Pohjoismaista Ruotsista tutkijoita on listalla 71, Tanskasta 65, ja Norjasta 24. Suurin piirtein vastaavan kokoisista maista listalla oli 85 belgialaista, 52 israelilaista ja 42 itävaltalaisista tutkijaa.

Nämä vertailukelpoiset luvut vahvistavat yliopistorankingin ja tieteen tila -raporttien antamaa valitettavaa kuvaa siitä, että myytti suomalaisen tieteen kansainvälisestä korkeasta tasosta on syytä asettaa vahvasti kyseenalaiseksi.

ARVIOITAESSA Suomen tieteentason kehityksen pysähtymistä ja heikentyneistä tutkimusolosuhteista johtunutta aivovuotoa viimeisten kymmenen vuoden aikana, on selvää, että suomalaisessa tiedepolitiikassa on opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) joh-

SUUNNANMUUTOS. Suomen eturivin tutkijat ovat valmiita osallistumaan muutostyöhön, kirjoittaa Jukka Westermarck.

dolla tehty merkittäviä virheitä.

2010-luvun tki-rahoitusleikkaukset tekivät rumaa jälkeä yliopistoissa, mutta niiden tieteen tekemisen heikentävää vaikutusta syvensi lisäksi se, miten OKM ohjasi rahoituksen käyttöä.

Suurimpia OKM:n virheitä ovat olleet päätökset siirtää sekä yliopistojen perusrahoitusta että Suomen Akatemian vapaasti haettava rahoitusta monimutkaisiin rahoitushimmeleihin, jotka aiheuttavat erittäin merkittävää lisätyötä yliopistoille, mutta ovat tehotonta huipputieteen tukemisessa. Esimerkkeinä näistä ovat yliopistojen profilaatorahoitukset, jotka ajavat yliopistot hakemaan parin vuoden välein uusia, keinotekoisia profilaatioalueita sen sijaan, että yliopistot saisivat keskittyä pitkäjänteisesti tukemaan todellisia vahvuuksiaan.

Uusimpana esimerkkinä on tohtorikoulutuksen pilottihankkeen toteutus, jossa tutkijakouluille kauan odotettu lisärahoitus jaetaan uskomattoman rahoitusrikkänsä läpi, joka sekä polarisoi tiedettämme että todella merkittävästi työllistää yliopistoja.

Kaikesta tästä paistaa läpi OKM:n ylimmän johdon epäluottamus siihen, että maamme parhaat tieteen tekijät ja yliopistot osaavat käyttää rahoitusta parhaalla tavalla tieteen parhaaksi. OKM:n toimet myös käytännössä rajoittavat merkittävästi yliopistolain määrittämää yliopistojen autonomiaa ja ovat tehneet yliopistojen hallinnon lähinnä rahoituskriteerien perässä juoksevia tempputehtaita. Kuten tuloksista nähdään, nämä OKM-lähtöiset keinot ovat selkeästi epäonnistuneet Suomen tieteen tason nostamisessa.

VALITETTAVASTI Petteri Orpon (kok) hallituksen ensimmäisen vuoden tki-päätökset eivät viittaa suunnanmuutokseen OKM:n tiedepolitiikassa, sillä vapaasti tieteen tekijöiden haettavaksi tieteen hankerahoitukseksi ei lisärahoituksesta päätyttyä euroakaan. Juuri hankerahoitus, jota tieteen tekijät voivat hakea omien tutkimuskysymystensä ratkaisemiseksi riippumatta siitä, miten tulokset ovat välittömästi sovellettavissa, on sita rahoitusta, jolla tiede uusiutuu ja josta saavat alkunsa uudet mullis-

OKM:n toimet ovat tehneet yliopistojen hallinnoista lähinnä rahoituskriteerien perässä juoksevia tempputehtaita.”

tavat tieteelliset läpimurrot.

Myös se, että merkittävä osa rahoituksesta tulee julkisesti kaikkien tutkijoiden haettavaksi, eikä sitä jaeta pelkästään ohuiden stipendioloiden, kuten lippulaivaohjelmien kautta, olisi erittäin tärkeää tieteen monimuotoisuuden ja uudistumisen kannalta. Tulevaisuuden vaihtoehtoina on, että joko jatkamme tällä tiellä, tai sitten OKM uskaltaa vihdoin katsoa peiliin ja muuttaa radikaalisti käsitystään siitä miten suomalaisen tieteen taaso voidaan tukea parhaiten. Kuten akateemikkojen hallitukselle budjettineuvottelujen alla osoittama kirje, sekä useat muiden johtavien tutkijoiden ulostulot osoittavat, niin Suomen eturivin tutkijat ovat valmiita osallistumaan siihen muutostyöhön.

Tähän mennessä ministeriö ei ole ollut valmis kuulemaan heitä. Tämän on muututtava, jos kansakuntana haluamme, että sovittu tki-lisärahoitus saavuttaa sille asetetut erittäin korkeat odotukset.

Jukka Westermarck
professori, Turun Biotiedekeskus,
Turun yliopisto